HOLM TAL-MILIED

Trevor Zahra

Ibbazat fuq il-ktieb "Holm tal-Milied" ta' l-istess awtur.

<u>Jiehdu Sehem:</u>

LELI (tifel ta' 7 snin)
LIZA/BETTI (tifla ta' xi 9 snin)
Sor Amelja
OMM LELI
MISSIER LELI
TABIB
Ners
In-NANNA Frangiska
Iz-ziju MIKIEL
Iz-zija Mari
Iz-zija Censa
Ix-xiha (Mananni)
Ix-xih (Rozu)
NARRATUR-1
NARRATUR-2
Tliet Daqqaqa
PASTURI (fosthom San Frangisk)
Diversi Tfal

XENA – 1

NARRATUR-1 Kien hemm hafna ragunijiet l-ghaliex LELI kien ferhan se jtir: l-ewwelnett kien qed joqrob il-Milied.

NARRATUR-2 Lejlet il-Milied, preciz mat-twelid tal-Bambin, LELI kien jaghlaq sninu. F'gheluq sninu LELI kien dejjem jaqla' hafna rigali.

NARRATUR-1 Imma mhux hekk biss. Dis-sena l-kappillan kien ghazel propju lilu biex jaghmel il-priedka tal-Milied. LELI ga kien kwazi tghallimha kolha bl-amment.

NARRATUR-2 In-nanna Frangiska kienet thobb tisimghu jipprattikaha.

XENA – 2

Spot fuq LELI u n-NANNA

LELI *Gloria in excelsis Deo et in terra pax ominibus…* Glorja 'l Alla fl-oghla tas-smewwiet u paci fl-art lill-bnedmin ta' rieda tajba; hekk habbru l-angli f'dak il-lejl qaddis u hekk qed inhabbrilkom illum wara elfejn sena. Ifirhu huti ghax illum, wara elfejn sena… ghax illum wara elfejn sena…
Qattus il-mniefah, f'dil-bicca dejjem qed niehu zball.

NANNA Tibzax Lel, fadallek hin titghallimha, tibzax. Ghall-Milied ghad baqa' bicca sewwa… *(thares fil-vojt titkellem wahidha)* Ghad baqa' bicca sewwa ghall-Milied… ghall-Milied. Min jaf x'se jerga' jgibilna mieghu? Min jaf?

LELI Nann, l-ghaliex inti dejjem tibza' mill-Milied?

NANNA Lel ghandek tkun taf li Nibza' mill-Milied? Lel, ruhi, il-Milied wahda mill-isbah festi tad-dinja. It-twelid tal-Messija. Imma lilna l-Milied hallielna warajh tifkiriet koroh. Ommi mietet lejlet il-Milied. Dik il-habta jien kont ga mizzewga… u jien u n-nannu Guzepp konna ilna hafna snin imsefrin l-Algier. Miskina, mietet bla ma lhaqt rajtha. Imbaghad konna gejna lura Malta. Imma kull sena l-Milied baqa' jgibilna xi dizgrazzja. Ftit qabel il-Milied iz-ziju Gorg kiser siequ u ghadu sal-lum izappap. Imbaghad iz-ziju Mikiel u z-zija Mari kien se jkollhom tarbija u tilfuha, ftit jiem qabel il-Milied. U tfal aktar baqa' ma kellhomx.

LELI U n-nannu Guzepp…?

NANNA Iva. In-nannu Guzepp miet ukoll lejlet il-Milied. Kien il-kazin qed jiehu grokk ma' shabu. Hassu hazin u gabuhuli hawn mejjet. Kif qatt tridni nifrah f'festa bhal din mimlija tifkiriet suwed?

Jintfew l-ispots fuq LELI u n-NANNA. Jitilqu.

XENA – 3

NARRATUR-1 U fid-dwejra tan-NANNA Frangiska, il-Milied kien jigi u jmur bla ma biss jixghel l-icken dawl ta' xemgha.

KANUNETTA – 1 *(Greensleves)*

Ghall-kenn tad-djar, hemm Bambnini zghar
Fuq il-qamh leqqien, qalb id-dwal u lwien;
Hemm salt tizjin, fit-triqat beltin
Sigar kbar donnhom waqghu mis-sema.

Izd' hawn jghammar biss is-skiet
M'hawnx hoss t'innijiet,
M'hawnx post gall-Milied;
Hawn biss hafna dmugh migbur
Tifkiriet ta' grajjiet imghoddija.

Mill-boghod gejjin vucijiet helwin,
Ikantaw l-ghanjiet li jgib kull Milied;
U b'kor sabih jghanni l-hoss tar-rih
Qieghed jaghti xewqat t'hena w sliema.

Izd' hawn jghammar biss is-skiet
M'hawn xhoss t'innijiet.. ecc

XENA – 4

Jitfaccaw LIZA u SorAmelja. LIZA ferhana.

LIZA — Sor Amelja… meta se nibdew narmawh il-presepju?

SORU — Ghada LIZA. Ghada nibdewh.

LIZA — U thallini nigi nghinkom? Noqghod innewlilkom il-pasturi.

SORU — U mela le, LIZA. U rridu nibdew inzejnu l-kappella wkoll.

LIZA — Hux x'gost! Imxi nibdew nohorgu l-pasturi u nfarfruhom. Min jaf kemm trab ghandhom wara sena shiha.

SORU — Kollox sew Liz, kollox sew. Imma kkalma ftit. Ma tmurx tkisser xi pastur. Ftakar li dawk antiki hafna.

XENA – 5

NARRATUR-1 Fl-istess rahal fejn kien joqghod LELI, tefgha ta' gebla 'l boghod mid-dar tan-nanna Frangiska, kien hemm istitut tas-sorijiet.

NARRATUR-2 Kienu jrabbu t-tfal orfni. U wahda mill-aktar tfal ferrieha ta' l-istitut kienet LIZA.

Titfacca LIZA. Statika.

NARRATUR-1 Fil-Milied LIZA kienet tkun fis-seba' sema.

NARRATUR-2 Ghax fl-istitut kienu jarmaw presepju kbir ghall-wiri. Presepju kollu pasturi sbieh u kbar, antiki hafna.

NARRATUR-1 Kienu jarmaw ukoll il-kappella kollha narcis u frieghi tal-prinjoli.

NARRATUR-2 It-tfal ta' l-istitut kien ikollhom hafna parties.

Jitfaccaw tlitt itfal bil-kpiepel tal-karti f'rashom. Imorru hdejn LIZA.

NARRATUR-1 Kienu jaqilghu hafna rigali

NARRATUR-2 Mhux ta' b'xejn LIZA kienet tkun fis-seba' sema.

NARRATUR-1 Izda mhux kollox kien ward u zahar ghal LIZA. Gol-fond ta' qalbha LIZA kellha xewqa kbira.

NARRATUR-2 Hafna tfal kienu sabu lil min jadottahom. Lil min jaghtihom familja. Lil min joffrilhom imhabbtu kollha u jkun ghalihom omm u missier.

Johorgu tliet koppji, jaqbdu id it-tlitt itfal ta' hdejn LIZA u jidhlu 'l gewwa maghom. LIZA tibqa' wahidha. Wara ftit tohrog Sor Amelja u ddahhal 'l gewwa.

NARRATUR-1 Izda hi le. Issa hi kienet kibret wisq. Kellha biss lil Sor Amelja.

XENA – 6 *(Fl-Isptar)*

LELI gos-sodda. Madwaru ommu u missieru. Ommu tixxuttalu l-gharaq minn fuq mohhu. Jidhlu t-tabib u n-ners. Il-MISSIER iqum jigri u jersaq fuq it-tabib.

MISSIER X'tahseb dott? Kif tarah?

TABIB Ma nafx…

MISSIER *(ecitat u b'lehen ftit gholi)* Kif ma tafx??

TABIB Ixx bil-mod Louis. Ahjar ma nhallux lil Rozina tismaghna.

MISSIER Mela x'ahbar ghandek? Xi haga serja?

TABIB Ghal issa ghadu kmieni wisq biex nitkellmu fic-cert. Ghalhekk dahhalnieh l-isptar biex inkunu nistghu nosservawh mill-qrib u nkunu nistgu naghmlulu t-testijiet mehtieg. Li nist' nghidlek huwa li l-*Hodgski's Disease* mhix marda tac-cajt.

Freeze Xena ta' l-Isptar.

XENA – 7

Jidhlu n-NANNA Frangiska, Sor Amelja u LIZA.

NANNA Kien ferhan tant, jahasra, li se jaghmel il-priedka. Issa hemm… go qiegh ta' sodda l-isptar.

SORU Nitolbu ghalih, Frangiska. Il-Bambin mhux se jinsieh. Il-priedka jaghmilha… issa tara.

LIZA Qatt ma rajtu lil LELI. Imma qisni diga' nafu. Qed noffri hafna talb ghall-bzonnijiet tieghu. U zgur se jfiq.

NANNA Minn fommok 'l Alla, hanini. Imma jien naf il-Milied x'ghandu lest ghalina. Fil-Milied tahulna u fil-Milied se johodhulna. *(tinfexx tibki).*

SORU Le, tghidx hekk Frangiska.

LIZA Dan l-ahhar spiss qed nohlom bil-pasturi tal-presepju taghna, li armajna ftit ilu. Holm stramb… u fih dejjem ikun hemm tifel jismu LELI. Tifel li nisthajlu hija. U ghalhekk nemmen li LELI se jfiq.

SORU Ara, imxu naghmlu ftit mumenti quddiem Gesu Sagramentat. Bhal issa LELI ghandu bzonn hafna talb.

XENA – 8

Fl-Isptar. LELI rieqed.

KANZUNETTA-2

(God Rest Ye Merry Gentlemen)

’Il boghod ’il boghod hemm dwejra
Mimlija bil-Milied,
Fejn zewgt ixjuh b’qalb twajba
Qed jistennew fis-skiet,

Qed jistennew lit-tfajjel li huma qatt ma raw,
Ha jgibilhom hafn’hena w hafna ferh
Tul il-Milied,
Ha jgibilhom hafna ferh tul il-Milied.

Gib idek w ejja maghna,
Ha tinsa kull ugigh,
Ghalik hemm qed jistenna
Vjagg kbir lejn zmien sabih.

Hawn maghna f’dal-presepju, il-ferh qatt ma jintemm
Mal-merhliet tan-naghgiet u qalb l-gherien,
Hena bla tmiem,
F’dal-presepju se ssib hena bla tmiem.

Waqt il-kanzunetta jibdew hergin il-PASTURi u jiffurmaw il-presepju fl-isptar. Maghhom hemm San Frangisk.
Ma’ tmiem il-Kanzunetta l-pasturi jibdew isejhulu.

S.FRANGISK LELI, LELI…

PASTUR-1 LELI, fiitex qum.

PASTUR-2 Ejja, imxi maghna.

LELI X’gara? Xi tridu? Min qed isejjahli? *(iqum u jersaq lejja)*

S.FRANGISK Hemm xi hadd qieghed jistenniek. Ilu hafna jixtieq jarak.

LELI Fejn se tohduni?

S.FRANGISK Se tiltaqa’ ma’ tnejn min-nies li jhobbuk hafna. Malli tarahom ghidulhom biss: “Baghatni San Frangisk!”

PASTUR-3 Isa Lel, tibzax. Ahna lkoll se nkunu mieghek. Se nkunu ghassa biex ma tigrilek l-ebda hsara.

PASTURi jzommulu jdejh u jduru cirku madwaru. LELI ma jibqax jidher ghax jispicca mohbi go nofshom. San Frangisk iwarrab.
Sadattant johrog ix-XIH, bil-qieghed fuq banketta, hdejn mejda, qieghed jaghgen ftit tafal.

XENA – 9 – *GHAND IX-XJUH*

XIH *(ikellem lic-cappa tafal li jkollu quddiemu)* Dalwaqt, tibzax, dalwaqt nohorgok minn gol-mohba, Mela x'inhu. Go din il-bicca tafal ratba hawn sigriet. Hawn mohbi raghaj bil-harufa fuq dahru, jew mara bil-garra fuq rasha. U jien bis-sabar kollu nifthilhom il-bieb tal-mohba biex jibdew jiehdu l-hajja.
Araw, araw kemm ghandi pasturi helwin.

Jersaq lejn il-grupp ta' tfal/pasturi li jkunu ghadhom cirku madwar LELI. Waqt li jitkellem jibda jmisshom u dawn jiccalqu, jiehdu l-puzizzjoni ta' pastur u jiffrizaw.

XIH Ara din il-mara tal-garra. U dan ir-raghaj. U dan wiehed mill-angli. U dan id-daqqaq tat-tanbur. Xi darba kollha kienu bicca tafal bla sura. Imma bil-mod il-mod u bis-sabar tajthom il-hajja.

Jitfacca LELI go nofshom.

LELI Hawn fejn jien?

XIH *(jinhasad)* X'wahda din! Int min int? Mnejn gejt?

LELI Ma nafx. Ma nafx x'gara? Forsi qed nohlom.

XIH Le hej; jekk int qed tohlom jien zgur minix.

LELI Naf li sa ftit ilu kont l-isptar wicci 'l fuq fuq is-sodda. Kont mugugh hafna. Imma mbaghad ghajnejja waqghu fuq il-presepju li hemm fil-kuritur ta' l-isptar u bla ma naf kif sibt ruhi go fih…

XIH Gol-presepju?

LELI — Gol-presepju. U issa l-pasturi gabuni hawn. Iva, issa qed niftakar. Mal-pasturi kien hemm wiehed patri u qalli: Ghidilhom, "Baghatni San Frangisk!"

XIH jiskanta. Jinfixel. Isejjah lix-XIHA

XIH — Mananni… Manann… ersaq nitfa' lil hawn. Haffef

Tidhol ix-XIHA thawwad skutella kbira f'idha.

XIHA — X'gara? X'inqala'? *(tintebah b'LELI. Tigbed lix-XIH fil-genb u minn taht l-ilsien tghidlu)* Dak min inhu?

XIH — Ma nafx. Tfacca minn hemm…

XIHA — Minn gol-presepju? *(XIH jaghmlilha sinjal ta' "Iva")* Kemm hu helu. *(lil LELI)* Ersaq lil hawn tfajjel. Inti x'jismek?

LELI — LELI.

XIH — U qal li baghtu San Frangisk.

XIHA — *(Taqbadlu idu u tmellislu rasu. Donnha mitlufa f'holma)* Baghtu San Frangisk. LELI. *(tigi f'taghha u tindirizza lix-XIH)* Jahasra min jaf xi jhoss bard b'dik il-pigama biss fuqu.

XIH — Tghid nippruvaw illibbsuh xi haga minn tieghi?

XIHA — U jigi qisu l-Hajbu. Issa nara nsiblux xi haga jien.

LELI — Illum x'inhu?

XIH — Heqq… illum lejlet il-Milied. Issa niehdok mieghi sal-wied naqtghu ftit narcis ghal quddiem il-Bambin.

XIHA — U sa ma tigu lura, il-kaghak ta' l-ghasel ikunu saru. Indewwaqhomlok.

XIH — U lili dewwaqni grokk gnibru ghall-bard.

XIHA — Gnibru jonqsok biex ikompli jitlaghlek ghal rasek. Ejja, ghax dan ruhi qalbi min jaf xi jhoss bard.

JITILQU

XENA – 10

Jitfaccaw BETTI u z-ZIJA.
BETTI hija l-istess tifla li tahdem il-parti ta' LIZA, imma bi lbies antik u b'maktur ma' rasha.

ZIJA Toghodx tigri zzejjed. Ftakar li fil-wied ikun hawn hafna tixrib u zliq.

BETTI Kollox sew zi.

ZIJA Ara jiena se mmur naqta' l-fjuri min-naha l-ohra. Stennieni hawnhekk.

BETTI Tajjeb. Nistenniek hawnhekk.

ZIJA titlaq. Jidhlu LELI u x-XIH

XIH Ara BETTI! Kif thossok illum Bett?

BETTI Insomma… mhux hazin.

XIH Wahdek?

BETTI Le, iz-zija Censa maret lejn in-naha tas-sies. Imma jien ma niflahx nitla' s'hemm fuq.

XIH *(lil LELI)* Lel, din BETTI. *(lil BETTI)* U dan LELI. Ara Lel, oqghod ftit hawn hdejn BETTI sa ma nara nsibx ftit narcis. Minix se ndum.

XIH jitlaq.

LELI Jaqaw thossok xi ftit ma tiflahx?

BETTI Jien dejjem ma niflahx.

LELI Allura ghax ma tmurx ghand it-tabib?

BETTI Darba z-zija haditni ghand it-tabib. Ma nafx sewwa sew x'kien qalilha. Naf biss li kienet bkiet hafna meta morna d-dar, avolja ppruvat ma thallinix ninduna. Niftakru jghidilha li ghandi bzonn hafna kura u sustanzi. Imma ahna fqar hafna. Iz-zija u jien inbighu l-fjuri u l-kappar, tursin, krafes, bebbux… insomma, kull ma jigi ghal idejna. Kemm kemm indabbruha.

LELI U ommok u misierek?

BETTI Lil missieri ma nafux u ommi mietet meta kelli xi erba' snin. Bil-kemm niftakarha. L-aktar li niftakar il-funeral. Rabbietni z-zija Cens.

ZIJA *(minn gewwa)* BETTI. Bett, sar il-hin.

BETTI Imxi ha llaqqghek maz-zija Censa.

LELI Stenna ftit. Hawn Bett, ha. *(inehhi kantina tal-fidda bil-pendent li jkollu m' ghonqu u jaghtihielha).*

BETTI Dik x'inhi?

LELI Rigal ckejken ghalik. Rigal tal-Milied.

BETTI Ghalija?!! Fil-Milied qatt ma qlajt rigali.

ZIJA *(minn gewwa)* BETTI!

LELI Imxi hdejn iz-zija.

Jitilqu.

XENA – 11

Min-nofs l-Udjenza jidhlu tliet daqqaqa.

DAQQAQ-1 Hej Rozu! Inti gej jew m'intix?

DAQQAQ-2 Ilbislu sewwa ghax il-kesha l-lejla.

DAQQAQ-3 Ejja Roz, ha nuruhom kemm ghadna tajbin.

Jitfaccaw LELI, ix-XIH u x-XIHA.
Ix-XIH biz-zaqq taht aptu.

XIHA Issa inti wkoll baqaghlek zmien??

XIH Jekk lejlet il-Milied ma nohrogx indoqq ma' shabi, il-Milied ikun qisu gie ghalxejn. *(lil LELI)* U dis-sena se jkolli lil LELI mieghi. Xi tghid Lel?

XIHA *(Lix-XIH)* Ara qis li tiehu hsiebu sewwa. *(lil LELI)* U inti ruhi, oqghodlu attent li ma jihux xi zewg grokkijiet zejda. Skumnikat li hu, zaqqieq wisq ghall-gnibru.

LELI Tihux hsieb nann.

DAQQAQ-1 Rozu… mela l-Hanina ma tridx thallik tohrog dis-sena?

XIH U gej… minuta.

XIHA tirranga x-xalla m'ghonq LELI.

XIHA Morru, morru. *(lil LELI minn taht l-ilsien).* Issa tara kemm jaf idoqqha z-zaqq. M'hawn hadd jinqala' daqsu. *(B'lehen gholi)* Issa la tigi ssib l-ixkumvat lest u skutella koktina taqsamlek qalbek.

XIH Tlaqna.

JIDHLU 'L GEWWA
Johrogu tfal bil-fanali u jinzlu qalb l-udjenza. Waqt li titkanta l-kanzunetta, il-palk ikun jista' jintrama ghaxxena ta' l-isptar.

KANZUNETTA -3

Ninu, Ninu tal-Milied,
Ommi ghamlet il-qaghqiet
Il-qaghqiet mimlija bil-benna
Kulhadd lilhom qed jistenna
Isa, Ma fittex aghtina,
Bicca torta w bicca pudina.

Ninu, Ninu tal-Milied,
X'kesha niezla mis-smewwiet
Izda ahna xejn ma jbezzaghna
Nsibu l-hena fid-daqq u fl-ghana
Ha nwasslulkom l-isbah xewqat
Tar-rahal kollu nduru t-triqat.

Ninu, Ninu tal-Milied,
Gejja l-merhla tan-naghgiet
Kulhadd jghaggel u jimbotta
Halli jasal sa gol-grotta,
Fejn hemm tfajjel sbejjah daqs fjura
Qed ininni gol-maxtura.

Ninu, Ninu tal-Milied,
Imxu maghna nghannu l-ghanjiet
L-angli nizlu bil-fanali
Gew il-Magi bir-rigali,
Hemm il-kewkba tistenniena
Hdejn tarbija gol-benniena.

Tkompli l-muzika mat-tfal iduru mas-sala u johorgu 'l barra.

XENA – 12 – Fl-Isptar

LELI gos-sodda. Madwaru hemm Ners, in-NANNA Frangiska, ommu, missieru, iz-zijuMikiel u z-zija Mari'.

NANNA Lel… kif thossok?

OMM Il-katina li kellu f'ghonqu ma nafx x'sar minnha.

NANNA Forsi kontu nehhejtuhielu qabel gibtuh hawnhekk…

OMM Le, zgur f'ghonqu kienet.

LELI *(bi tbatija)* Le Ma, tajtha lil BETTI.

Ners Toqghodx tistrapazza ruhek biex titkellem.

LELI Il-pasturi nann… il-pasturi haduni ghand ix-xjuh… u jien u x-xih morna sal-wied… iltqajt ma' BETTI… fqira hafna BETTI, nann…

MISSIER *(liz-ziju MIKIEL)* Bid-deni qed jhewden. *(iwararb fil-genb u MIKIEL imur hdejh).*

MIKIEL Nibqghu nittamaw, Louis. Nibqghu nittamaw.

MISSIER Ma nafx, MIKIEL. It-tobba qatghulna qalbna ghal kollox.

MIKIEL Imma fuq it-tobba hemm xi hadd li huwa bil-wisq aqwa.

MISSIER Tihux ghalik MIKIEL, imma nhossni nghir ghalik. Irringrazzja 'l Alla li baqa' ma takomx tfal. Ahjar hekk… ahjar hekk milli jkollok l-ulied u ggarrab dan kollu.

MIKIEL Le, le, tghidx hekk, Louis. Tghidx hekk. Jien naghdrek u nifhemk, imma ma nista' qatt nahsibha bhalek. Anzi jien

nghid bil-maqlub. LELI marid u forsi… forsi l-Bambin iridu ghalih, imma Louis, oqghod fuq kliemi, ahjar ikollok iben u l-Bambin joghgbu johodhulek milli qatt ma jkollox xejn; milli qatt ma tkun smajt lil min isejjahlek "Pa". Louis… forsi jien ma nistax nifhem bizzejjed, bhal issa inti minn xiex tinsab ghaddej, imma anki jekk il-Bambin jiehdu, izzihajr 'l Alla li kellek iben u gawdejtu ghal seba' snin… habbek u habbejtu. Izzihajr 'l Alla, Louis…

LELI U hrigna nkantaw flimkien… mat-triqat.. ghad-dawl tal-fanali. Imma BETTI… BETTI marida hafna, nann. U hadd ma jista' jghinha….

Dlam

Jergghu jitfaccaw il-PASTURi. Jibqa' biss LELI gos-sodda. Matul il-kanzunetta li gejja, LELI jqum u jinghaqad maghhom.

KANZUNETTA – 4

(Pastorali Maltija)

PASTURi ahna lkoll
Tul sena shiha rieqda dejjem nistennew,
Li jasal zmien il-Milied
Biex fis-skiet nitfaccaw
U lit-tfajjel naraw!

Id-dlam ninsew malajr
Gewwa l-presepju nsibu l-hena tant mixtieq
Kull min ihossu maghdur
Jew mahqur tul it-triq
Mill-mard kiefer ifiq.

-- Muzika --

Il-hrief u n-nghag reqdin
Hemm fuq l-gholjiet, wahidhom f'lejl ta' bard u ksieh
Izda hemm xi hadd jindokr'hom
U jarahom b'seb'ghajnejn
Biex ma jigrilhom xejn.

XENA – 13 -- *Ghand ix-Xjuh*

Tidhol ix-XIHA. Kif tilmah lil LELI ticcassa.

XIHA Rega' gie! Rega' gie jarana!

LELI Fejn hu n-nannu?

XIHA Heqq… fejn tahseb li qieghed? Hareg idoqq ma' shabu. Jien ghidtlu li qalbi qed tehbirni li inti se terga' tigi tarana bhas-sena l-ohra. Ghall-ewwel thajjar joqghod jistenniek ftit, imma mbaghad gew shabu ghalih….

LELI X'inti tghid nann… jien <u>ftit ilu</u> kont hawn maghkom.

XIHA Ftit ilu? Dak kien is-sena l-ohra. Tassew li mohhi sar zurzieqa imma ghadni ma zmagajtx daqshekk. Dak kien sena ilu. Insejt? Kien hadet sal-wied u kontu hrigtu tkantaw.

LELI Sena ilu!! Kif inti BETTI?

XIHA BETTI miskina m'ghadhiex tohrog.

LELI Ghaliex? Xi gralha?

XIHA Miskina; dik it-tifla sa minn tarbija kienet marradija. Issa tghidx kif saret! Inxtehtet f'qiegh ta' sodda.

Jidhol ix-XIH

XIH Ara x'kull wahda. *(lix-XIHA)* Mela sewwa hsibna. Il-Milied it-tajjeb, Lel. Jahasra li kieku gejt ftit qabel kont tohrog mieghi. Tghidx kemm capcpluna meta konna fuq iz-zuntier.

XIHA U l-gnibru?

XIH *(serju)* Tajtek kelma ta' ragel li gnibru ma nixrobx.

XIHA Hekk… m'hawnx ghalik.

XIH *(lil LELI minn taht)* Imma xrobt il-maskta.

LELI Irridkom tehduni hdejn BETTI.

XIHA Kollox sew. Ghada malli jisbah nehduk taraha.

XIH Anzi nehdulhom xi haga ta' l-ikel maghna.

XIHA Iva, nehdulhom it-torta u l-patata l-forn.

XIH Imxi ha nurik il-pasturi l-godda li gahmilt.

Palk jitbattal.

XENA – 14 – Fl-Isptar

TABIB ikellem lil missier LELI

TABIB — Issa jehtieg trabbu ftit tal-kuragg. Ahna ghamilna dak kollu li stajna naghmlu; imma ma rridx noqghod nittamakom ghalxejn.

***MISSIER bil-maktur ma' halqu, jaghmel sinjal li qed jifhem*.**

TABIB — Inhallu kollox f'idejn il-Bambin; imma ahjar tkunu ppreparati. Jaf igebbed tlitt ijiem ohra… jew gimgha, min jaf? Imma, rabbi l-kuragg Louis biex tkun tista' tieqaf ma' Rozina u ma' l-ohrajn kollha. Issa nahseb ahjar immorru ftit hdejhom.

XENA – 15

Jidhlu t-tfal bil-fanali. "Humming" ta' "Away in a Manger" waqt li n-narraturi jghidu:

NARRATUR-1 — Il-marda ta' LELI issa kienet dahlet 'il gewwa. Kulhadd qata' qalbu ghal kollox.

NARRATUR-2 — In-NANNA Frangiska issa kienet certa li l-Milied kien se jzidilhom tragedja ohra mad-dizgrazzji kollha ta' l-imghoddi: x'aktarx l-aghar wahda fost il-lista kollha.

NARRATUR-1 — U LELI baqa' dejjem mitluf minn sensih. U meta jitkellem kien dejjem isemmi l-pasturi, lix-XIH u x-XIHA u fuq kollox… lil BETTI.

NARRATUR-2 — U f'daqqa wahad LELI rega' sab ruhu fid-dar tax-xjuh. Imma did-darba kollox kien sieket. Id-dar kienet fid-dalma. Lemah biss dawl gej mill-kamra tas-sodda tax-xjuh. U hemm… fuq is-sodda jilmah lix-xiha tonfoh b'nifisha maqtugh u x-xih bilqieghda hdejha.

XENA – 16

XIHA gos-sodda. Ix-XIH hdejha. Jidhol LELI.

XIHA — Ibni… wasalt? Wasalt? *(XIH jinhasad; idur u jintebah b'LELI)* M'ghidtlekx li dis-sena se jigi wkoll jarana?

LELI — X'ghandek nann? Ma tiflahx?

XIH — *(minn taht l-ilsien)* Gimgha ilu tatha taqliba. Gibtilha t-tabib u malli raha kemmex xofftejh. Fi zmien gimgha marret il-bahar. Il-lejla qabadha qtigh ta' nifs qawwi u ergajt sejjaht it-tabib. Mill-ewwel orndnalha l-Grizma. Qarbinnieha siegha ilu.

LELI — Nann, il-Milied ghadda diga'?

XIH — Illum lejlet il-Milied ibni. Tiftakar… is-sena l-ohra konna morna kilna ghand BETTI.

LELI — Kif inhi BETTI?

XIH — BETTI mietet xahrejn ilu. Qabel mietet qaltilna biex insellulha ghalik. Qaltilna: "Ghidulu ma jhabbilx rasu,
Ghad nergghu niltaqghu." Il-katina li kont tajtha baqghet dejjem izzommha f'ghonqha.

XIHA — Ibni, ersaq 'l hawn. *(Lix-XIH)* Gib lapes u karta. Irridu jiktibli ittra lil Cika.

XIH — Mela nsejt kemm qallek it-tabib biex ma tithabatx? Issa lil Cikka niktbilha jien.

XIHA — Le, giblu lapes u karta. *(lil LELI)* Binti Cikka msiefra. Qieghda ma' zewgha l-Algier. Lil uliedha qatt ma rajthom. Ma nafhomx. Iktibli li se nghidlek…

Muzika. Waqt il-muzika ix-XIHA tiddetta l-ittra. Meta jlestu LELI jitwiha u jaghtiha lix-XIH.

XIHA — Issa qed nifhem kollox. Il-Bambin habbna aktar milli jisthoqqilna. Ibni, jien se mmut minflokok. Inti se tghix, issa tara. Imma ghidilhom lil tad-dar. Ghidilha lil binti. Il-Bambin qed jghidilkom: "Ninnu u la tibkux izjed. La tibkux izjed!" Hemm ara, qed narah. Kemm hu sabih dal-presepju. Dan isbah minn tieghek Roz.

Muzika – Blackout

XENA – 17

Waqt il-kliem tan-NARRATURi tibda tintrama x-xena tal-festa, bil-mejda, siggijiet, platti, ikel, frott..ecc.

NARRATUR-1 Fl-isptar qamet tahbila wahda. Kulhadd jiffolla hdejn is-sodda ta' LELI biex jara b'ghanjeh stess.

NARRATUR-2 Jara lil dan it-tfajjel li kulhadd kien diga' qed jghoddu b'mejjet; jarah qawwi u shih, ferhan u b'wiccu jtajjar in-nar.

NARRATUR-1 Jisma' minn fommu l-holm stramb tieghu ta' kif tliet Milidijiet wara xulxin mar fi zmien iehor u ltaqa' max-Xjuh.

NARRATUR-2 Holm stramb. Imma tghid kien biss *holm*?

XENA – 18

In-NANNA Frangiska, MISSIER, OMM, LELI, iz-ziju MIKIEL, iz-zija Mari, it-TABIB.

MISSIER Duru mal-mejda. Poggu. Kulhadd sab post?

OMM Haffu, ghax id-dundjan ghandu seba' mitt sena sa ma jiltaqa' maghkom.

NANNA Lel, ejja poggi hawn hdejja.

ZIJU U l-inbid? L-inbid Rozina? Ikla tal-Milied minghajr inbid?

MISSIER Il-mniefah! Insejna nixtru l-inbid.

ZIJU *(Taparsi se jqum u jitlaq)* Le hej, mela jien se mmur niekol xi mkien iehor.

TABIB MIKIEL ghandu ragun. Imma ara x'gara, b'kumbinazzjoni sibt dawn fil-but. *(Johrog 2 fliexken inbid imgezwrin)*

ZIJU M'hawnx ghalih id-dott. Isma'… dawn mhumiex xi medicina hux?

ZIJA *(liz-ziju)*Ara ma taghmillix xi bicca tafx. Ghax dan ghall-inbid taqaghlu zaqqu. Tazza ma' l-ikel u daqshekk.

ZIJU Dazgur. Tazza daqshekk! *(juriha b'idu l-qies ta' tazza kbira).*

NANNA Uliedi, ilna s-snin ma nkunu hekk, migburin madwar mejda wahda nhar il-Milied. Din tal-lum hija l-bidu ta' pagna gdida fil-grajjiet taghna. U kollu bis-sahha ta' LELI.

Kulhadd icapcap.

NANNA Jiena hsibt hafna fuq dak kollu li qalilna LELI u ghiduli belha, ghiduli xiha zmagata, imma jiena certa li kull ma rrakkontalna LELI ma kienx biss holm. X'kien ma nafx nghidilkom, imma holm ma kienx zgur. U daqt taraw ghandix ragun. Imma l-ewwel irrid inkellimkom ftit fuq ommi u missieri. Kif xi whud minnkom diga jafu, ommi u missieru kienu Ghawdxin. Malli zzewgu nizlu jghixu Malta. ghax missieri kien sab xoghol fil-bini tal-baciri l-godda tat-tarzna. U baqghu hawn. Ommi damet bicca sewwa bla tfal u qabel ma kellha lili kienet talbet hafna lil San Frangisk. Kienet devota wisq tieghu. Imma miskina, minni ftit sabet wens, ghax kif tafu intom, ftit wara li zzewwigna, jiena u Guzepp tlaqna lejn l-Algier. U ommi u missieri baqghu wahidhom qishom zewgt erwieh.

LELI *(mitluf donnu f'holma)* Wahidhom. Hi ssajjar il-kaghak ta' l-ghasel u hu go l-ghorfa jaghmel il-pastruri.

NANNA Missieri kellu biss haga wahda ghal qalbu: il-Milied. Niftakru s-sena kollha wahdu go l-ghorfa tieghu jaghgen it-tafal u jaghmel pasturi mill-aktar helwin li meta miet hu tajniehom lis-sorijiet. Zgur li rajtuh xi darba l-presepju kbir li jarmaw is-sorijiet ta' l-istitut. Ommi kienet mietet fil-lejl tal-Milied u jien bqajt sal-lum iddispjacuta li ma rajthiex. Gejna lura Malta xi sena wara. Imma wara l-mewt t'ommi misieri ma baqax li kien. Mohhu beda jehfief u kien spiss jhewden u jsemmi lit-tfajjel helu li kien imur jarahom fil-lejl tal-Milied. Kien joqghod jghidilna kemm kienu jifirhu bih, meta hargu mieghu jghannu fit-triqat u kemm kien ihobb il-kaghak ta' l-ghasel u l-ixkumvat. Kull meta joqrob il-Milied kien itennilha: "Mi jaf dis-sena jergax jigi? Min jaf?"

LELI Mort inzurhom ghal tliet Milidijiet wara xulxin. Ma kontx naf min kienu. Imma hi, qabel ma mietet donnha gharfitni.

NANNA U din hija l-ahhar ittra li rcevejt minghand ommi… li kitbithieli hija u tmut.

LELI L-ittar li ktibtilha jiena.

NANNA Harsu: din l-ittra t'ommi u dan pitazz ta' l-iskola ta' LELI. Araw hix l-istess kallgrafija.

TABIB *(jiehu l-ittra u l-pitaz f'idu)* Ma jistax ikun! Imma tassew… l-istess kalligrafija.

ZIJU Imma allura x'gara? Ma nistax nifhem.

Ihabbat il-bieb.

ZIJU Nahseb waslu. *(iqum)* Ghaddu… ghaddu.

Jidhlu Sor Amelja u LIZA. Kulhadd jifrah bihom. Iz-ZIJA Mari tersaq tigri lejn LIZA.

ZIJU Jien hadt ftit il-ligi f'idejja u stedint lil LIZA u lil Sor Amelja jigu ghall-ikel maghna. Ghandna sorpriza ghalihom.

LELI jqum jigri u jersaq lejn LIZA.

LELI Int? Int BETTI?

LIZA Int LELI hux tassew? Jiena LIZA. *(taqla' l-katina minn m'ghonqha)* Tiftakarha din?

LELI Iva, dik il-katina li kelli m'ghonqi. Hawn ara, fiha l-ittra ta' ismi: "E" – Emmanuel.

LIZA Dik kelli wahda bhala… jew l-istess wahda. Ma nafx. L-unika tifkira t'ommi. Ukoll fiha l-ittra "E" ta' ismi: Elizabeth. Tliftha snin ilu. Imma dal-lejl hlomt li l-pasturi qed ikellmuni. Qaluli: "Mur fittixha fil-maxtura tal-Bambin u meta ssibha mur uriha lil LELI!"

LELI Il-katina li jien tajt lil BETTI. *(ihares cass f'ghajnjen LIZA).* BETTI… l-istess ghajnejn. L-istess tbissima.

ZIJU Issa hu x'inhu… LIZA jew BETTI ma jimpurtax. Issa LIZA se ssir kugintek.

Kulhadd X'inhu ??!!

SORU

Iva, ga tkellimna mal-Madre u qed illestu l-karti li hemm bzonn. Iz-ziju MIKIEL u z-zija Mari se jadottaw lil LIZA. Hux tassew Liz?

NANNA

Uliedi, dan kollu jurina haga wahda. Il-messagg li baghtitilna ommi minn fuq is-sodda tal-mewt jghodd ghalina lkoll; forsi ghalija l-aktar wahda minnkom. Kont jien li bil-bluha tieghi nehhejt minn go nofskom l-ispirt tal-Milied. Kont jien li waddabt il-htija ta' dak kollu li gralna fl-imghoddi, fuq dan l-isbah zmien tas-sena. Imma ommi kienet taf minn qabel bil-bluha li kont se nwettaq u permezz ta' LELI baghtitlna kelma ta' farag. ***Ninnu u la tibku izjed.*** Bkejkna wisq dmugh bla sens uliedi. Illum se nieqfu. Nixxuttaw id-dmugh kollu u nitwieldu mill-gdid biex il-Milied jerga' jkun ghalina zmien ta' ferh. Anki jien, fi xjuhiti, irrid nerga' nitwieled. Il-Milied se jibda jkun ghalina zmien ta' ferh u hena, l-istess bhalma kien ghat-twajba ommi Mananni u ghal Rozu, missieri. U jekk il-Bambin jislifni l-ghomor sena ohra nergghu niltaqghu madwar din il-mejda u jien illestilkom l-ixkumvat!

-------------- TMIEM ------------------------